

Bekijk Groningen eens als waterstad; vanaf het water of vanaf de wal. Ontdek hoe belangrijk water voor de stad was én is. En ontdek hoeveel sporen het water heeft nagelaten...

1 Herebrug

Op de Herebrug staat 'Blote Bet', het standbeeld van kunstenaar Wladimir de Vries. Over het middel van deze dame loopt een band van korenaren. De korenaren die Groningen tot een welvarende handelsstad maakten. Vanaf de Middeleeuwen handelden de Groningers volop in graan met landen rond de Oostzee. Als je 'geluk' hebt en de brug staat open, zie je onder de Herebrug het kunstwerk van Rommert Boonstra. Bij 't Peddeltje onder de Herebrug kun je een kano of een waterfiets huren

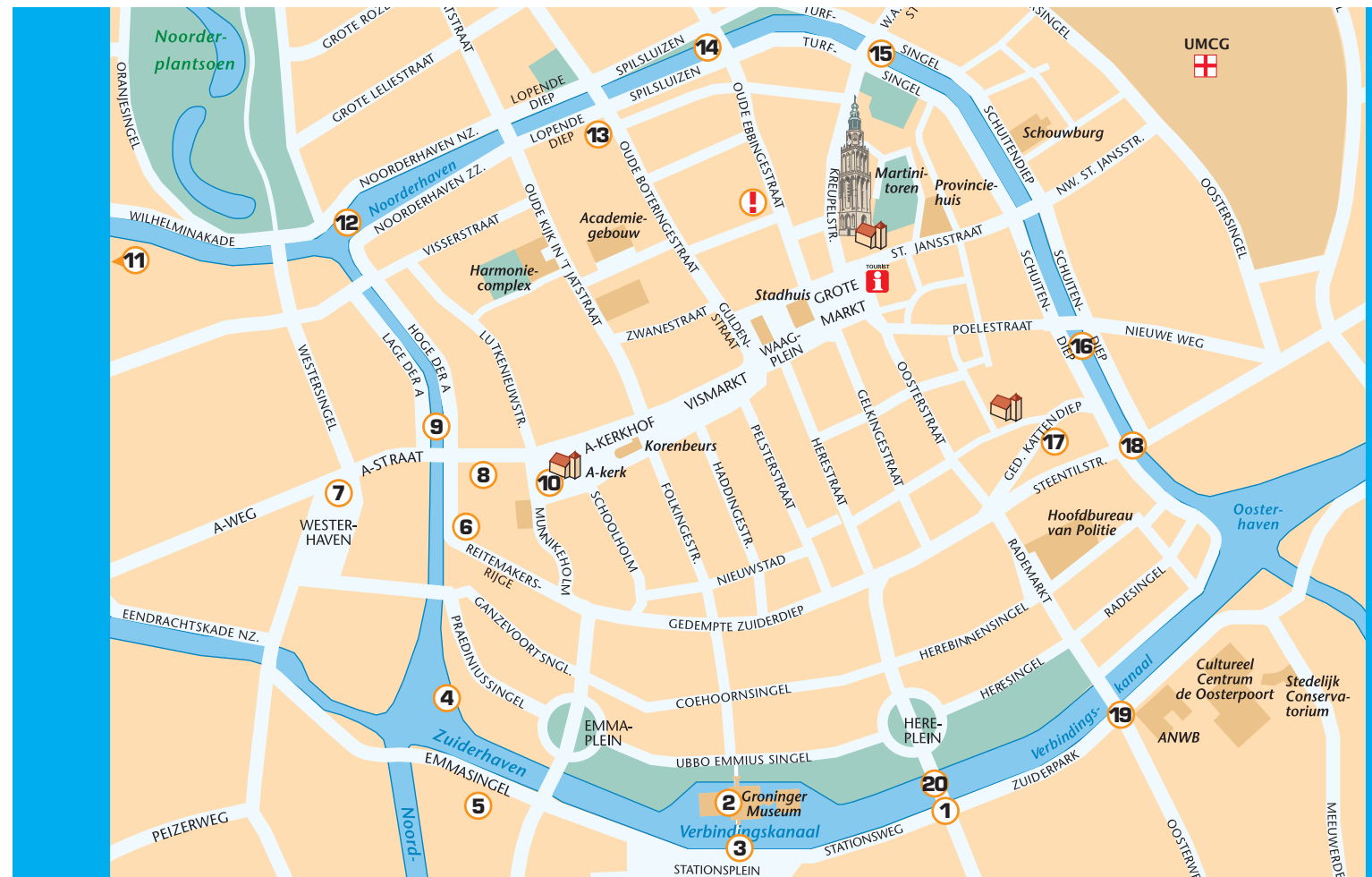
2 Groninger Museum

In het water, als een enorme boot ligt het Groninger Museum. Architect Alessandro Mendini maakte van dit gebouw een soort zeeschip. Een museum dat onlosmakelijk met de stad verbonden is, maar dat zich er ook nét even buiten plaatst. Alsof het ieder moment kan wegvaren...

3 De Werkmanbrug

Aan de onderkant van de H.N. Werkmanbrug, vernoemd naar de bekende schilder, bevindt zich een tableau met 56 "Delftsblauwe" tegels van de Belgische kunstenaar Wim Delvoye. Het kunstwerk is natuurlijk het best te zien als de brug open staat.

15 Turfsingel

Vanaf de zeventiende eeuw werd er in de provincie op grote schaal veen gewonnen. Terwijl overal in de provincie wijken en kanalen ontstonden, bloeide in de stad de handel op. Veen en turf werden verhandeld op wat tot op de dag van vandaag de Turfsingel is blijven heten.

16 Piratenbanket

Met zijn nostalgische interieur is 't Pannekoekschip, een bijna honderd jaar oude zeilklipper, een ideale locatie voor een uitstapje of een feest. Voor groepen is er het speciale 'piratenbanket'. Oftewel: ouderwets gezellig onbeperkt pannenkoeken eten.

17 Kattendiep/Zuiderdiep

Het Kattendiep en, iets verderop, het Zuiderdiep, werden aan het eind van de negentiende eeuw verbodig door de aanleg van het verbindingskanaal tussen Zuider- en Oosterhaven. Bovendien waren de onbruik geraakte diepen een gevaar voor de volksgezondheid. Vandaar dat ze in 1880 werden gedempt.

18 Steentilbrug

Onder de Steentilbrug door 'til' is een oud woord voor 'brug', bereik je de prachtige Oosterhaven, met haar pakhuisen en haar jachthaven. Sinds 1876 staat de stad hier via het Eemskanaal in verbinding met de Eems. Geen wonder dat het hier 's zomers een drukte van belang is!

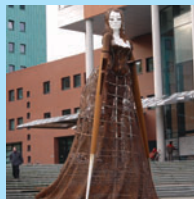
WATERSTAD

4 De Hunze

In 1886 werd De Hunze opgericht, de eerste algemeen toegankelijke roeivereniging van Groningen. Dat wil zeggen: algemeen toegankelijk voor mannen. Eerder waren er de studentenroeiverenigingen Gyas en Aegir. In 1909 werd voor vrouwen een aparte vereniging opgericht, waar zij konden "stijlroeien". In 1912 fuseerden de verenigingen.

5 ULTRA

In oktober 2004 werd voor het Cascadegebouw dit standbeeld ULTRA van Silvia B. onthuld. Ultra betekent in het Latijn onder andere 'aan de overkant'. Droomt deze vrouw ooit de overkant van het water te bereiken? Of staart ze een uitgevaren geliefde na?

6 Urinoir Rem Koolhaas

Op de hoek van de Kleine der Aa en de Reitemakersrijge kom je voorbij een bijzonder melkglazen gebouwtje. Fotograaf Erwin Olaf en architect Rem Koolhaas ontwierpen het in 1996. En het is bedoeld, om... Juist: in te wateren.

7 Westerhaven

Aan bakboordzijde vaar je langs het Westershavengebied. Waar nu een imposant winkelcentrum is, was vanaf 1864 een haven voor onder meer schepen met suikerbieten voor de Friesch-Groningse suikerfabriek. Na demping was het zo'n veertig jaar een markt- en parkeerterrein.

8 Noordelijk Scheepvaartmuseum

Aan stuurboordzijde zie je het Noordelijk Scheepvaartmuseum. In de twee vijftiende-eeuwse museumpannen leer je alles over turfvaart, -walvisvaart, scheepsmotoren, schippersleven en vele andere aspecten van de Noord-Nederlandse scheepvaart.

9 Hoge der A

In de Middeleeuwen bloeide de Groninger handel op en verrezen er vele pakhuisen. Als eerste hier, aan de Hoge der A. Een van de mooiste panden is Hoge der A 5, ook wel pakhuis Libeau genoemd. De naam herinnert aan de handel met Letland.

Handel

Vanwege het zuivere water was de Hoge der A een ideale vestigingsplaats voor bierbrouwers. Maar ook werd er gehandeld in zee, zaden, graan, aardappels en zeilen. Een aantal handelaren was doopgezind, oftewel 'mennist'. Omdat ze goed geld verdienden, werd de Hoge der A ook wel de 'Mennistenhemel' genoemd.

10 Der Aa-kerk

Rond het jaar 1200 werd begonnen met de bouw van een kapel voor de schippers en kooplieden die zich aan de oevers van de Aa hadden gevestigd. In 1246 werd deze kapel verheven tot parochiekerk. Later kwamen benamingen Ter Aa-kerk en Der Aa-kerk in zwang.

Watertoren

In de tweede helft van de negentiende eeuw werd in Groningen een waterleidingnet aangelegd. De watertoren aan de Hofstede de Grootkade, langs het Reitdiep, werd gebouwd om het Academisch Ziekenhuis van water te voorzien. Later werd de 45 meter hoge toren aangesloten op het reguliere leidingnet.

12 Noorderhaven

Terug naar de Noorderhaven. Dit was lange tijd de eerste haven als men van zee naar Groningen kwam. In de 16e en 17e eeuw was dit dan ook de belangrijkste haven van de stad, vooral vanwege de handel op de West. Aan de noordkant van de haven bevond zich de stadstimmerwerf.

Gallerieschepen

Rondom de Noorderhaven tref je een aantal galleries, ateliers en lijstenmakerijen. Maar ook óp het water tref je kunst aan. Aan boord van hun schip M.S. Tarakan organiseren kunstenaars Rick Engelen en Anke Slooff regelmatig tentoonstellingen van eigen werk. Waaronder natuurlijk tekeningen en schilderijen van de Noorderhaven, met haar vele prachtige zeilvrachtschepen.

13 Corps de Garde

Op de hoek van het Lopende Diep en de Oude Boteringestraat bevindt zich Hotel Corps de Garde. Dit prachtige pand werd in 1634 gebouwd als wachtpost voor soldaten van de stadsverdediging. Maar ook herbergde het pand een dans- en schermeschool, en - tot in 1989 - universitaire collegiumruimtes.

14 Spilsluizen

In 1870 werd bij Zoutkamp het Reitdiep van de Waddenzee afgesloten. Eb en vloed drongen niet langer door tot de stad, waardoor de Kleine en Grote Spilsluizen hun functie verloren en konden worden verwijderd. Maar de naam Spilsluizen bleef bestaan.

19 Oosterbrug

In 1997 bracht grafisch vormgever Peter de Kan het gedicht 'Gestadige Beweging' van schilder en dichter Hendrik Nicolaas Werkman in aluminium letters op de onderzijde van de Oosterbrug aan. Dat wil zeggen: de eerste helft van het gedicht. Het lijkt wel alsof de andere helft in het water is verdwenen...

20 Herebrug

Als je de Herebrug weer bereikt, ben je niet minder dan zestien bruggen gepasseerd. En dat is nog maar een fractie van de bruggen in de stad! Postte er vroeger bij iedere brug een brugwachter in het brugwachtershuisje, tegenwoordig valt er voor de brugwachters stukken minder te wachten. Acht 'brugoperators' fietsen heen en weer tussen de bruggen in de stad. De brugwachtershuisjes herbergen tegenwoordig bijna alleen nog het bedieningspaneel van de brug.

